

MAI NÉMET PRÓZA

LELTÁRAMBÓL

HANSJÜRGEN BULKOWSKI

EGÉR

A jobb kéz az asztalon könnyedén, szinte súlytalanul fekszik az egéren.

Az egeret megfogták. Bal oldalról a hüvelykujj, jobb oldalról pedig a kisujj zárja körül. A három középső ujj fent az egér három gombján, mindegyik a maga csekélyke mélyedésében, ami a félrecsúszást akadályozza meg. A kéztő messze elöl teljesen az asztallapon nyugszik.

Igen, nyugszik, de csak rövid időre, amíg a képernyőn az ablak fel nem épül, és vele együtt a mezőfelületek. Bennük pedig újra egy átlátszó, parányi mutató kéz. Inkább egy kis ökölre hasonlít, amiből felfelé a mutatóujj nyúlik ki. E kezecskét a számítógép, egy vékony vezeték és az egér összeköti a nagyobb hús-vér kézzel és arra vár, hogy az őt megmozdítsa.

A szem már át tudja képezni az asztalfelületi vízszintes mozdulatokat a képernyő függőleges felületére: mikor a test az egeret a hátulsó asztalélre tolja, a mutató kéz a képernyő felső részére nyilall, mikor a test az egeret maga felé húzza, a mutató a képernyő alsó részére csúszik.

Az egér keresgetve, szimatolgatva járja be az egész asztallapot. Kissé zavarosnak tűnhetnek e cikcakkos, ferdén le-fel, körben és sarkokban töredezett ide-oda mozdulatok. Félresikerült, egymást keresztező, céltalan utak kuszálódnak a sima asztallapon.

Am a szem csak oldalszögből látja az asztalt. A képernyőre szegeződik, és itt akad épp elég dolga: meg kell keresnie a világító sarkocskát, a kis mutató öklöt pedig mindig az éppen aktuális mezőbe kell irányítania.

Váratlanul, úgymond helyből kipattanva surran végig az öklöcske a lapon. Majd valahol újra megáll ugyanolyan szilárdan s parancsokra vár. Ezek persze először a felhasználó fejében képződnek, még mielőtt a karon, a kézen, az egéren és a számítógépen keresztül a képernyőhöz jutnának.

Ha a mutatóujj a képernyőn megcélozta a kiválasztott fiókot, egy egérekattintással nyomatékosítható a kívánság. Egy világos, de egyben tompa, rezzenéstelen kattintásnyi zörej, és legyen bármennyire is hirtelen, akkor is tisztán hallható. Kettős zörej: a gomb megnyomása és visszapattanása rövid, különböző magasságú kattintást eredményez.

A kattintáshoz elég egy könnyű nyomás, lágy érintés, vagy akár egy ideges, illetve mérsékelt rángás. A gomb működtetéséhez nem sok izom szükséges, csak idegszálak, ahol visszaverődéses impulzusok kergetőznek ide-oda. Úgy tűnhet, hogy a nehéz hús-vér test egyre inkább szűk-ségtelenné válik, felesleges lesz.

Az idegszálakkal átszótt test mégis egy egésztest képez. Az idegpályák nemcsak egy inger- és információháló, impulzusai átjárják lábtól a hajvégekig az egész testet.

Az sem csak ideg, amit a képernyő mutat. Az a világ keze, annak szeme, annak asztala s annak egere.

JEGYVÁLTÓ AUTOMATA

Olyan persze nincs, hogy ne adná el nekem a kiegészítőjegyet. De először be kell dobnom ötmárkásomat, tisztán hallani a fémpezének lépcsőfokait.

Nem veszi be, mondja egy néni mögöttem. Miután az automata a kiadóreteszbe juttatja az érmét, utánanyúlok, a retesz befelé nyílik. Végül sikerül megmarkolnom, és gyanakvóan forgatom az érmét egyik oldaláról a másikra. Hamisítvány lenne?

Próbálja már meg még eccő, hallom hátulról. Szemmagasságban észreveszek egy fényesre csiszolt fémlemezt a bedobónyílás mellett. Ezüstösen csillog-villog, és felöltlik bennem, hogy az ötmárkást egy ideig itt ide-oda dörzsöljem.

Újra beesik az érme, de nem olyan gyorsan és csörömpölve, mint első alkalommal.

Na lássa, kiált győzedelmeskedve a néni szorosán a sarkamban. Egy pillanatra teljesen elnémul a szerkezet. Mozdulatlanul állok vele szemben. Majd halkán zúgni kezd. Feszülten fülelünk a nénivel, hogyan kezd el susogni, csattogni, lármázni. Mintha a belsejében egy súlyos állóórát vonszolnának felfelé. Hirtelen valami belülről az oldalfalhoz ütődik, ketyyen és elnémul. Minden erőmmel „üzletfelemre” összpontosítok. A jegy bármelyik pillanatban kieshet. Azonban csak egy érme koppan a reteszen, hallhatóan kisebb és könnyebb. Holott az eljárás eredménye, a kiegészítőjegy kiadása, hangtalan kellene hogy legyen.

A kiadóretesz plexiüveglemezén nem veszek észre semmit. Megtapogatom a belsejét, és felfedezem az érmét. De a behajló fedéllel a jegyet is vissza feltolom, és most még nehezebb mögé nyúlni, és a kartondarabkát kipiszkálni.

Közben a néni türelmetlenségében rajtam keresztül már élesre csiszolta pénzérméjét a fémlemezén. Örülök, hogy végre helyet adhatok neki. Egy pillanatra megkönnyebbülten állok a bádogárus mellett. Hálaérzettel teszem a pénzt és a jegyet a pénztárcámba.

De kinek köszönhetem meg?

EGY FILOZÓFUS DÉLUTÁNJA

JOHANO STRASSER

Wansinger leveszi szemüvegét és megdörzsöli a szemét, az ablakon át a tó felé tekint. Látja a sötét erdősávot, látja a fehér hajót lassan végighaladni a part alatt, látja a sápadtszürke égboltot. Itt? Itt? Pontosan így hallja, vagy legalábbis úgy hiszi, hogy hallja, majd arra gondol, hogy ő ezt csak gondolja, de vajon mit jelent ez az „itt”? Én csodálkozom, gondolja Wansinger – a csodálkozás a filozófia kezdete! – és arra számít, hogy számára most megvilágosodik valami, eszébe jut valami.

Wansinger tehát szemüvegét levéve csodálkozik, illetve játssza a csodálkozót, ki tudná ezt még ilyen jól csinálni, és egyszerre csak megszületik a „rálátás”, méghozzá egy jókora súlyú. „Én itt!” Eme tavon, dombos tájon májusfás falvakkal és lovakkal teli bekerített legelőkkel. Lucfenyő- és bükkerdők között: Én. Vajon gyökeret is enged már, és behálózzák őt körös-körül göröngyöstül?

Észreveszi, hogy túl előresietett, hogy a tájracsodálkozás nyomban gyeplőt adott a kezébe. Tehát vissza a kezdethez. A sápadtszürke égbolt, a sötét erdősáv, a fehér hajó . . .

. . . Ami továbbúszott, most éppen balra tűnik el a látómezőből: Én vagyok egy helyen, és a testem egy helyen! S közben a hajó, először a hajóorr, majd a hajótest végig eltűnik, és utána csak az evezőcsapások nyomai maradnak a vízen, aztán már azokat sem látni.

„Kurt, itt vagy?”

A folyosón felesége felakasztja kabátját a fogasra, befelé tart, hallgatózik. Wansinger nem válaszol. Ül a homályos nappaliban, bőr karosszéke az ablak felé fordítva, hallja felesége hangját: „Kurt, itt vagy?” Mit jelent itt lenni? Itt van ő? Van ő egyáltalán e halk pillanatban?

Hallja feleségét a konyhába menni, mert elhiszi, hogy a hallható zörejek pontosan ezt jelentik: a nő a konyhába megy, bevásárlókosarát az asztalra teszi. Most kinyit egy fiókot, beletesz valamit. A kétely, gondolja Wansinger, egyáltalán nem olyan egyszerű. Szokásos esetben magától értetődő.

Húsz perc múlva négy. Mikor a hajó a túloldalra ér, húsz perc múlva lesz négy óra. Azóta, hogy Wansingert hat évvel ezelőtt nyugalmazták, és itt a tónál letelepedett, minden délután ebben a karosszékekben ül az ablak mellett, és mikor a hajó látómezejébe kerül, egyre gondol: húsz perc múlva négy.

A hosszú évek során nem mindig tartotta szemmel a hajót, mint ahogyan magát sem. Minden csak jel volt számára, ok az aggodalomra vagy a boldog várakozásra, gyorsan fellángoló és ismét gyorsan kioltódó gondolatoknak és érzéseknek kiváltója. Ha a hajóorr jobbról a látómezejébe úszott, feleségére gondolt, hogy nemsokára hazaér, hogy majd együtt teáznak és elmondják egymásnak, hogyan telt a napjuk.

Wansingernek nincs sok mondanivalója. Egy s más az újságból, egy-két telefonbeszélgetés és esetleg más erre érdemes. Mikor teljes csendben ül, mint éppen most is, érzi, hogy forog körülötte a föld, hogy a mozgása elakad és újraindul, gyorsul és lelassul. Hallja a hölgy lépteit odaát a konyhában, a hűtőszekrény halk flazsoletthangját, ahogyan a víz a csapból a forralóedénybe zúdul, először szinte pattogva, majd egyre halkabban zizegve. Most pedig a felesége a tűzhelyre teszi az edényt.

„Kurt?”

Hallja közömbös hangját, mint aki már választ sem vár. Ám Wansinger tudja, csalódást okoz. Mégha nincs is jelen, tanúsítania kell ittlétét. Feltámadó nyugtalanságot érez felesége érdes hangjában. Vajon meddig szabad választát elodáznia, hogy az megszűnjön válasz lenni? Megköszöri a torkát, és a kelleténél hangosabban kiált a csendbe: „Itt vagyok!” Mintha minden távolság megszűnne. Mintha közvetlenül a szívemen keresztül hatolna. Ezen el fogok gondolkodni, holnap ezen fogok elgondolkodni.

Ám később, mikor feleségével leül teázni, váratlanul kiszalad belőle: „Az imént, mikor a hajó jött . . .”

Megakad, kissé zavartan néz a feleségére, mert amit mondani akar, tulajdonképpen nem olyan dolog, amit teázás közben mesélhet a feleségének. Egy pillanatig teljes csend van. A hölgy csészéjét leteszi, felemeli a fejét, és a férjére néz. Nagy sötét szemei – micsoda szemek ezek – férje tekintetébe nyúlnak, egybefolynak, kitöltik a szobát.

„Igen, tudom . . .”, mondja a hölgy, és hangja mintha magasan fölé emelkedne. Teáscsészével a kezében, a csodálkozástól meredten, székeben egyenesen ülve Wansinger visszafojtja lélegzetét. Most!, gondolja, most!

Látja ismét a fehér hajót, keresztülúszik a szikrázó szembogárban, és az idő csendben áll vagy visszaszaladt és vár egy pillanatot, majd folytatja útját a szokott irányban. Húsz perc múlva négy, gondolja Wansinger, de már nem tudja, miért is jelentős ez. Egyenesen ül, szeme a messze-ségbe mereng. Csészéjét szájához emelné, de kicsúszik a kezéből, s nagyon lassan szilánkokra török.

MARGIT Mária fordításai